

Socialisme i moviment obrer.

- Les teories socialistes.
- La I i la II Internacional.

SOCIALISME I MOVIMENT OBRER

1.– El naixement del proletariat.

La revolució liberal–burguesa va transformar les relacions socials, en fer desaparèixer els privilegis i **igualar tots els homes davant la llei i la fiscalitat.**

Poder econòmic: categoria de definició social. Les transformacions econòmiques sorgides al s. XIX fruit de la **Rev. Industrial**, van comportar la substitució de l'aristocràcia per la burgesia i amb ella els nous valors. **Els homes es diferenciaven pel grau de la seva riquesa.**

El proletariat. Grup més desfavorit. Les seves deplorables condicions socials van fer que reaccionessin davant uns problemes comuns, s'organitzessin i intervinguessin en un nou tipus de conflicte interclassista.

2.– Condicions de vida i treball de la classe obrera.

La Rev. Ind. Va canviar l'estructura productiva i les condicions de treball:

- **L'obrer assalariat** va desplaçar els artesans i treballadors a domicili.
- **El maquinisme dividia el treball.** Amb l'arribada de les màquines, l'obrer ja no calia que fos especialitzat, només calia que movés màquines o manipulés el producte; per això es comprava la seva força de treball a baix preu.
- **Dures condicions laborals.** Jornades que superaven les 15 hores diàries, sous baixos que permetien només la subsistència, llocs insalubres.
- **Treball de dones i nens.** Sous necessaris com a complement familiar i més baixos que els dels homes.
- **Disciplina laboral dura.** Els acomiadaments es produïen quan l'amo volia, càstigs i penalitzacions freqüents.
- **Legislació laboral inexistent.** Sense protecció en cas de malaltia o accident.

3.– Socialistes utòpics

- **Definició.** Grup de pensadors, hereus de la tradició il·lustrada i de la filosòfica radical de la rev. francesa, que pensaven que la qüestió social era el problema més greu derivat de la industrialització.
- **Contraris al Capitalisme.** Explotava als treballadors, s'exposava a crisis freqüents que provocaven atur i irregularitat en el creixement econòmic. Però sobretot la concentració de la propietat privada en poques mans provocava moltes desigualtats.

Proposicions dels socialistes utòpics.

- **Substitució de la propietat privada dels mitjans de producció** per una propietat col·lectiva.
- **Defensa de la llibertat, democràcia i sobirania popular.**
- **Millores socials per la classe popular.** Protecció de nens i dones, assistència sanitària, igualtat de sexes...
- **La lluita social com un fet inevitable.** Van perfilar la teoria de la lluita de classes tot i que diferien

en com transformar la societat.

Pensadors més significatius:

- **Robert Owen.** Va proposar un nou model d'estructura social interclassista que millorés les condicions dels treballadors. Va introduir en les seves empreses: cooperatives de consum, limitació de treball per nens i dones, horari més reduït, escoles...
- **Saint-Simon.** Dividia la societat en productors i ociosos. L'Estat haviad'estar en mans dels primers.
- **Fourier.** Volia destruir el capitalisme i substituir-lo per comunitats socialistes. Associacions lliures de treballadors amb vida comunal on tothom gaudia del seu treball.
- **Cabet.** Va crear colònies modèliques que van fracassar al poc temps. Influència en els primers anarquistes.
- **Blanc.** Rebutjava la lluita de classes i defensava una transició pacífica cap a la societat socialista mitjançant Tallers Nacionals sostinguts per l'Estat i gestionats pels treballadors.
- **Proudhon.** Una part del primer moviment obrer va estar molt influenciat pel seu pensament. És un precursor de l'anarquisme. Llibertat i solidaritat entre els homes, cooperatives obreres i mutualisme.

4.- Primeres organitzacions dels treballadors.

4.1.-Ludisme.(Principi del s. XIX). Primeres formes de resistència obrera que consistien en destruir la maquinària, responsable de l'atur i la devallada dels salaris.

4.2.- Associació. Va ser el primer tipus d'organització obrera estable i dotada d'instruments per una lluita permanent en defensa dels seus interessos. Van formular una alternativa a la societat capitalista: cooperativisme davant la competència i el col·lectivisme davant l'individualisme. Es passa de la lluita del pobre contra el ric, a la lluita entre dues concepcions socio-econòmiques que enfronten treballadors i propietaris. Quan a Anglaterra apareixen les primeres lleis antiassociatives (1825) apareix un altre tipus d'organització:

4.3 El sindicalisme. Els obrers es van agrupar en organitzacions per oficis que es van anar transformant en Trade unions (unions d'oficis). El més important va ser el Gran Sindicat General de Filadors (1829) que va obrir el camí a nombrosos sindicats. El 1834 es van unir diversos sindicats d'oficis formant la Great Trade Union que va obtenir ràpidament mig milió d'afiliats. A França l'any 1830 es va fundar la Unió Obrera. A Espanya el primer sindicat va néixer a Barcelona l'any 1840. L'Associació de Teixidors de Barcelona.

Durant aquesta etapa el proletariat no es va plantejar cap acció política independent. Generalment va donar suport a la burgesia en la seva lluita contra l'Antic Règim. Per això molts aixecaments es van produir en moments de forta fam o crisi econòmica.(1830-1848).

4.4.- El cartisme. Va ser a la Gran Bretanya on **el moviment obrer va organitzar-se al voltant d'un projecte polític.** Va influir en aquesta desicció el fet que l'empresariat no volgués donar feina a cap afiliat a la Trade Union i per això els sindicats van passar a la clandestinitat. El govern, però, els acusà de societat secreta i en pocs mesos es va enfonsar. **Els obrers van arribar a la conclusió que calia canviar les lleis per poder canviar les relacions laborals i van iniciar l'acció política.**

Els cartistes reclamaven mesures per democratitzar la societat (sufragi universal, immunitat parlamentària...).

La crisi econòmica i els problemes socials de l'època victoriana van donar molt ressò al cartisme que es va escindir en 2 grups:

- **Sector moderat.** Lowet i Owen. Reformes econòmiques i pacte amb la burgesia.
- **Sector radical.** O'Connor i O'Brien. Vaga i accions de força.

El Cartisme no va assolir l'èxit esperat però **si va aconseguir**:

- **Reducció de la jornada** de 12 a 10 hores.
- **Mobilització i conscienciació** d'amplies capes de treballadors.

5.– Grans corrents ideològics del moviment obrer: Marxisme i Anarquisme.

Van aparèixer a la segona meitat del s. XIX i van consolidar el moviment obrer.

Procedència:

- Tradició revolucionària francesa.
- Filosofia alemanya.
- Socialistes utòpics.

Aspiració. Superar les barreres de les utopies.

Objectiu: Destruir l'ordre burgès i crear-ne un de nou sense propietat privada. Aquest canvi no es produiria espontàniament, com creien els utòpics, sinó que havia de ser el proletariat, qui **mitjançant la revolució** establís un nou ordre social sense classes.

Principals teòrics del Marxisme: Engels i Marx.

Principals teòrics de l'Anarquisme: Bakunin i Kropotkin.

5.1.– El marxisme.

Volien elaborar una teoria que estigués a la base d'una pràctica revolucionària. (el món no s'ha d'interpretar com fan els filòsofs, sinó cal canviar-lo).

- **Anàlisi del passat: el materialisme històric.** El pensament de Marx parteix de la tradició de Hegel però desde un punt de vista materialista. La història no es desenvolupa d'una forma lineal sinó que és un procés ple de contradiccions que es van resolent en noves combinacions, i és la Idea el que guia la humanitat en aquest procés. (Hegel). Marx accepta la primera part però creu que el que dona sentit a la història és l'home i no la idea. Així, el materialisme històric **concep la història com un procés en constant moviment, transformació i desenvolupament.**
- **El motor que fa evolucionar la història és la lluita de classes.** La història de la humanitat ha estat la successió d'unes etapes definides per les relacions de producció (amo–esclau, senyor–serf, obrer–capitalista). Han existit 3 relacions de producció: esclavisme, feudalisme i capitalisme. El pas d'un sistema a l'altre es produeix quan les contradiccions de classe el destrueixen; aleshores es configura una nova classe dominant que controla els mitjans de producció i els aparells de l'Estat per explotar–los i ells esdevenen els dominadors de la societat. El capitalisme no és l'última relació de producció sino una fase més que cal superar per arribar a una nova relació de producció: el socialisme (sense desigualtats socials ni econòmiques).
- **La crítica del present: l'anàlisi econòmica del capitalisme.** La crítica a l'economia política la va dur a terme en el seu llibre "El Capital". L'element clau de l'explotació capitalista és la plusvàlua (apropiació per part del capitalista d'una part dels guanys que produeixen els obrers). Durant la jornada laboral, l'obrer primer treballa per produir mercaderies que equivalen al seu salari; després continua treballant i aquest treball no pagat, constitueix la plusvàlua, única font de guany dels capitalistes. **Crisis periòdiques.** Apareixen per la combinació de la disminució de beneficis (quan

els capitalistes inverteixen en maquinària nova) i la manca de planificació.

- **El projecte de futur: la societat comunista.** Per posar fi a l'explotació calia que el moviment obrer congués el poder, mitjançant la revolució, i creés un nou Estat obrer al servei dels treballadors: una **dictadura del proletariat**. No existiria la propietat privada perquè es socialitzaria. Aquesta dictadura **seria un altre pas** intermig perquè la desaparició de les diferències socials acabaria amb les classes socials i sense elles, l'Estat no seria necessari perquè és l'expressió de la dominació d'una classe sobre una altra. Així s'arriba a **una societat comunista (igualitària i sense classes)**.

5.2.– L'Anarquisme.

Critiquen la societat capitalista però no tenen un cos doctrinari tant homogeni com els marxistes. **La idea clau que uneix a tots els anarquistes és l'absència d'autoritat** (ni déu, ni estat ni amo). Característiques comunes:

- **Visió naturalista de la societat i el món.** L'home és social per naturalesa i disposa d'allò necessari per viure en llibertat i en pau. Són les lleis dels homes els principals enemics de la societat.
- **Llibertat col·lectiva i solidaritat social.** La solidaritat entre els homes és l'únic camí cap al desenvolupament social i el benestar col·lectiu. (*"Jo no sóc realment lliure si tots els homes, els meus iguals, no són també realment lliures"* Bakunin)
- **Oposició a l'existència d'Estat i a l'acció política.** És l'exponent més alt al refús d'autoritat. L'Estat és una forma d'opressió que impossibilita el desenvolupament ple de la llibertat humana. Proposen una societat de propietat col·lectivista fonamentada en un contracte lliure entre els membres de la comunitat. La unió voluntària de comunitats portaria al federalisme. Refusen l'existència de partits que tinguin com a objectiu la conquesta del poder polític.
- **Crítica a la propietat privada i defensa de la propietat col·lectiva.**
- **Defensa de l'individualisme.** Refusen les organitzacions jerarquitzades i s'organitzen en grups autònoms. Defensen la participació directa i no la delegació a dirigents. La revolució no ha de ser guiada per cap partit sinó que ha de ser fruit d'un aixecament espontani del poble (conjunt d'individus sobirans).

LA PRIMERA INTERNACIONAL 1864–1871

Origen. L'experiència de la primera meitat del s. XIX i el fracàs de les rev. De 1848, va evidenciar a les organitzacions obreres de diferents països que els seus objectius eren comuns i que per enfortir la solidaritat era necessari crear un organisme internacional.

Definició. Primer intent d'organitzar el proletariat internacional.

1.– La formació de l'Associació internacional de treballadors (AIT).

Va ser organitzada per un Consell General encapçalat per Marx.

La integren diverses tendències: socialistes, anarquistes i sindicalistes.

Marx va redactar els estatuts deixant clars els dos principis bàsics de l'organització:

- **L'emancipació** de la classe obrera havia de ser **obra dels mateixos treballadors**.
- La **conquesta del poder polític** era el primer objectiu de la classe obrera **per alliberar-se de l'opressió econòmica**.

L'organització va intervenir en l'organització de vagues en molts punts del continent i va servir de tribuna perquè el proletariat discutís les seves inquietuds i els seus programes. Tot i això la seva força va ser més

moral que real i el nombre d'afiliats va ser reduït.

1er. Congrés de l'AIT. Es va celebrar a Ginebra l'any 1866. S'hi van prendre acords que van tenir molta influència en les reivindicacions obreres:

- Jornada de 8 hores.
- Supressió del treball infantil.
- Millors condicions de treball per a les dones.
- Lluita contra els exèrcits permanents.
- Oposició als impostos que afectaven la classe obrera.

2.- Crisi i divisió del moviment internacionalista.

Aviat es va palesar que la Internacional no tenia una ideologia homogènia. Al congrés de Basilea (1869) es van manifestar **enfrentaments entre marxistes i anarquistes**. Les delegacions dels països més industrialitzats (Anglaterra, Alemanya) donaven suport a Marx. Entre les delegacions dels països més agrícoles (França, Itàlia, Espanya) van dominar les concepcions primer de Proudhon i després de Bakunin.

Proudhon. Marx es va oposar als seus seguidors.

- Es malfiava de les vagues i era hostil a les consignes revolucionàries.
- Volia una evolució pacífica.
- Condemanva la legislació social i la intervenció de l'Estat en les relacions entre amos i obrers.

Bakunin. Marx també va combatre Bakunin.

- Condemnava la participació en les eleccions i les lluites polítiques per aconseguir reformes socials.
- Propugnava l'abolició de l'Estat i no pas la seva conquesta com feia Marx.
- Hostilitat a qualsevol mena d'autoritat. Per tant hostilitat al Consell General de l'AIT.

Oposició Marx–Bakunin.

Marx vol el mateix que Bakunin: el triomf de la igualtat econòmica i social però dins de l'Estat. Per mitjà de la dictadura d'un govern despòtic, negant la llibertat. El seu ideal econòmic és l'Estat convertit en únic propietari de la terra i de tots els capitals.

Nosaltres volem el mateix però mitjançant l'abolició de l'Estat. Bakunin.

Segons Marx, Bakunin i els seus declaren la guerra al Consell General perquè li veien tendències dominadores vers les seccions nacionals. Segons Marx només pretenen desestabilitzar la Internacional per subjugar-la a una dictadura oculta i per imposar el programa de Bakunin. Els considera uns desclassats sense sortida que son antiautoritaris, anàrquics...

Marx.

Crisi de la I Internacional.

- **Esclat de la guerra franco–prusiana el 1870.** La majoria d'obriers es van alinear al costat dels seus governs tot i que la Internacional propugnava que els obrers no havien de lluitar entre ells perquè era una guerra entre burgesos.

- **Fracàs de l'aixecament obrer de la Comuna de París. 1871** Representa el primer intent de construir un Estat al servei de la classe obrera. Van dur a terme iniciatives socials durant els dos mesos en què es va encarregar de la defensa i el govern de París assetjat pels prussians. Quan aquests van entrar a París els van esclafar i reprimir durament.
- **AIT il·legal en la majoria de països europeus 1872.** Els acusaren de ser els instigadors de la Comuna de París i van ser perseguits.
- **Congrés de l'Haia 1872. Expulsió dels bakuninistes.** Com a conseqüència de les greus dissensions internes. Es van organitzar en la Internacional Antiautoritària.
- **Trasllat del Congrés General de l'AIT a Nova York.** Promogut per Marx i que va provocar la lenta extinció.

LA SEGONA INTERNACIONAL

1.– Nous camins del moviment anarquista.

A les darreres dècades del x.XIX, un cop fracassada la Internacional Antiautoritària (1881), els anarquistes es van dividir en dos grups:

- **Anarco–comunisme.** (Malatesta) Contraris a la creació de sindicats, volien combatre la societat burgesa violentament, societat sense classes, propietat col·lectiva dels béns de consum i mitjans de producció. Realitzaven atemptats dirigits contra l'Estat, l'església i els grans capitalistes.
- **Anarco–sindicalisme.** (Bakunin). A favor dels sindicats obrers que serien els encarregats de lluitar per aconseguir millores a la classe obrera i una societat sense classes, es a dir, acabar amb el sistema establert. Un cop això aconseguit, els sindicats es convertirien en l'estructura bàsica de la nova societat, en la qual la solidaritat dels treballadors reorganitzaria col·lectivament la societat industrial. Seguint aquestes bases es van crear a Catalunya "Solidaritat obrera" (1907) i "CNT" (1910). Aquesta darrera va ser **l'organització anarquista més important:**
 - Sindicalisme basat en la vaga general com a instrument revolucionari.
 - Càrregos sindicals no retribuïts.
 - Els sindicats no incloïen mútues de consum o serveis sanitaris perquè els obrers es tornarien més conservadors per no perdre aquests beneficis.

2.– Naixement de la socialdemocràcia.

A partir de 1880, gràcies a la formació de forts partits obrers de caràcter nacional i a la configuració d'un nou moviment internacionalista, la Segona Internacional, el marxisme es va anat consolidant com a força dins el moviment socialista.

2.1.– Fundació dels partits obrers nacionals.

- Objectiu. Després del fracàs de la I Internacional Marx va veure la necessitat de crear aquests partits perquè **canalitzessin les activitats polítiques de la classe treballadora**.
- **Socialdemocràcia alemanya.** El PSDA (1891) va ser el primer partit nacional que es va formar i durant molt de temps va ser el capdavanter del moviment socialista.
- Doctrina marxista.
- Sufragi universal estès a les dones
- Laïcitat en l'ensenyament.
- Millores salarials i jornada laboral de 8 hores.
- Prohibició de treballar als menors de 14 anys. Etc.

Durant els anys 80 molts països van constituir el seu partit socialista (**Espanya 1879 PSOE**). Va ser molt popular a Madrid, Astúries i Bilbao, mentre que a Catalunya i Andalusia continuava triomfant

l'anarco-sindicalisme. El primer diputat socialista a les corts va ser Pablo Iglesias l'any 1910).

2.2.– Polèmica en el sí dels socialistes.

Vers 1890 va haver un debat sobre el caràcter revolucionari o reformista dels partits socialistes, en el sí del Partit Social-demòcrata alemany. La polèmica es va afavorir vers el reformisme:

- El partit augmentava en nombre d'obriers però també de classes mitjanes i **anava perdent part de l'obrerisme inicial**.
- **Pràctica parlamentària**. Els havia acostat als grups burgesos i s'anaven integrant en el sistema liberal-parlamentari.
- **Control de part de l'administració local**. Va accentuar el pragmatisme polític.

Després de la mort d'Engels l'any 1896 es va revisar el marxisme clàssic i es va veure que moltes de les prediccions de Marx no s'havien succeït; per això van optar per una via reformista. L'any 1899, en el congrés de Hannover, el revisionisme va ser condemnat, però tot i que el socialisme es mantingués fidel a l'ortodòxia revolucionària marxista, a la pràctica va anar adquirint un caràcter cada cop més pragmàtic i reformista.

2.3.– La II Internacional. París 1889.

Els partits obrers nacionals van prendre la iniciativa de reconstruir la Internacional Obrera on es debatien els problemes d'Europa i es contrastaven opinions diferents.

A/Reconstitució.

Agrupava en principi, organitzacions polítiques i sindicals, tot i que a les primeres reunions també hi assistiren grups d'anarquistes. A la fi va quedar constituït com una organització només d'partits obrers socialistes.

- **Exclusió dels anarquistes**. Com es van reobrir les velles diferències entre marxistes i anarquistes, el Congrés de Zúric (1893) va prohibir la participació d'aquells delegats que no reconeguessin la necessitat de l'organització obrera i l'acció política.
- **Exclusió dels sindicats**. Van haver-hi discussions per la seva o no acceptació i a la fi es va dividir el moviment socialista i el sindical.

B/Diferències amb la I Internacional:

- **Incloïa només partits socialistes**. No hi apreïen, doncs, grups sindicalistes ni anarquistes.
- **Homogeneïtat ideològica**. Caràcter socialista d'inspiració marxista.
- **Menys centralisme**. No hi havia Comitè Central i cada organització mantenia la seva autonomia.
- **Obligació moral**. No s'acctuava per ordres sinó per consells que obligament només moralment.
- **Incidència superior**. Agrupava milions de treballadors i els seus debats tenien un ampli ressò polític i a l'opinió pública. Prova d'això és la instauració de dos símbols del moviment obrer:
- El cant de "La Internacional".
- La festa reivindicativa del Primer de Maig.

C/Grans debats de la Internacional.

Els congressos de la Internacional, celebrats cada 3 anys, a partir de 1900 van assolir un gran ressò. Tres van ser els grans temes de debat:

- **Col·laboració amb els partits burgesos i la crisi revisionista.** El resultat fou la condemna explícita al revisionisme i de la participació en governs burgesos.
- **Qüestió colonial i imperialisme.** La conclusió imposava a tots els partits socialistes el deure de combatre l'explotació colonial.
- **Impacte de la I Guerra Mundial.** Va ser el problema que més la va afectar. En principi, s'havia mostrat pacifista i condemnava les guerres entre potències capitalistes tot considerant un deure del proletariat lluitar per evitar-les. Ara bé, quan la guerra esclatà els partits socialistes també quedaren embriagats de l'onada nacionalista que recorregué Europa i la il·lusió d'una victòria els portà a donar suport als governs nacionals. Els esforços per evitar la guerra havien fracassat i amb ells la Internacional.

D/Crisi i escissió de la II Internacional.

Durant la guerra la Internacional pràcticament no va reunir-se. Les reunions es reactivaren gràcies als partits socialistes de països neutrals que van decidir reprendre la idea d'un corrent internacional contra la guerra. (Conferència de Zimmerwald 1915).

Conferència de Zimmerwald. 1915. S'oposaven 2 estratègies:

- **Negociacions de pau.** Oferir-se com a mitjancers per aconseguir la pau. Defensada per la majoria.
- **Enderrocar el capitalisme definitivament.** Transformar-la a guerra internacional en guerres d'alliberament nacional. Defensada per Lenin i Rosa Luxemburg.

Crisi definitiva. Revolució russa de 1917. El partit bolxevic havia fet realitat les tesis de Lenin i havia aconseguit el poder. Molts partits socialistes miraren amb hostilitat la nova Rússia soviètica mentre les minories revolucionàries de cada país d'emmirallaven en ella.

Escissió entre el moviment socialdemòcrata i Lenin. El partit bolxevic rus ara anomenat partit comunista, creà l'any 1919 la Tercera Internacional o Internacional Comunista. Desautoritzava la segona i volia agrupar totes les persones que estiguessin a favor de la dictadura bolxevic. La crida internacional de Lenin va provocar moltes escissions en partits socialistes, dels quals sortien els grups més radicals per constituir-se en partits comunistes. (ex. **Partit Comunista de Espanya que l'any 1921 va sorgir d'una separació del PSOE).**

La II Internacional socialista va tardar en reaccionar i després de tentatives diverses va crear l'any 1923 la Internacional Socialista, hereva de la II Internacional, que perdura encara avui dia. Va mantenir el caràcter reformista però cada cop més compromesa amb el treball parlamentari i la gestió de govern als Estats respectius.

1

7